

พระพุทธศาสนา

ป. ๕

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นางสาวจงจรัส แจ่มจันทร์

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี
ผศ. ดร.ธีรุตม์ แสงแก้ว
นางสาววิชุดา จินดา

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-111-6

รหัสสินค้า ๑๕๑๓๐๒๑

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ กัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา สแกน จำลองมาจากต้นฉบับ หรือแปลเป็นรูปแบบอื่น
ในวิธีการต่าง ๆ ทุกวิธี ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือผลิตซ้ำส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึก พัฒนา เทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่นๆ

คำนำ

ด้วยกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา ๒๕๔๖ และจากการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งมีความเหมาะสมและชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบทิศทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **พระพุทธศาสนา ป.๕** เล่มนี้ จัดทำขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้องตามกรอบของหลักสูตรทุกประการ ส่งเสริมกระบวนการคิด การสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสาร การตัดสินใจ การนำไปใช้ในชีวิต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **พระพุทธศาสนา ป.๕** เล่มนี้ มี ๕ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แบ่งเป็นบทย่อย ๆ ซึ่งประกอบด้วย

- ๑. **เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้** กำหนดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าเมื่อเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องบรรลุมาตรฐานตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง**ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรข้อใดบ้าง
- ๒. **แนวคิดสำคัญ** แก่นความรู้ที่เป็นความรู้ความเข้าใจคงทนติดตัวผู้เรียน
- ๓. **เนื้อหา** ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอเหมาะสมกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น
- ๔. **กิจกรรม** มีหลากหลายรูปแบบให้นักเรียนปฏิบัติ แบ่งเป็น

(๑) **คำถามพัฒนาการเรียนรู้** ให้ผู้เรียนฝึกคิดเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะประจำหน่วยการเรียนรู้

(๒) **กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** เป็นกิจกรรมฝึกฝนทักษะผ่านการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งบรรลุสมรรถนะสำคัญ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **พระพุทธศาสนา ป.๕** เล่มนี้ นำเสนอการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ซึ่งเป็นการศึกษาสิ่งที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภาพและแผนผังช่วยในการนำเสนอสาระต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

ผู้เรียบเรียงจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **พระพุทธศาสนา ป.๕** เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนพระพุทธศาสนา เพื่อให้ลัทธิพุทธมตามาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ

ผู้เรียบเรียง

คำชี้แจงในการใช้สื่อ

ภาพหน้าหน่วยการเรียนรู้
เป็นภาพประกอบขนาดใหญ่ ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้
ระบุประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เรียนนำมาพิจารณาประกอบการศึกษาหาคำตอบ

แนวคิดสำคัญ
แก่นความรู้ที่เป็นความเข้าใจคงทนติดตัวผู้เรียน

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
ระบุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง**ตามที่หลักสูตรกำหนด

เป้าหมายการเรียนรู้
กำหนดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้

เนื้อหา
ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางฯ '๕๑ นำเสนอโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการเรียนการสอน

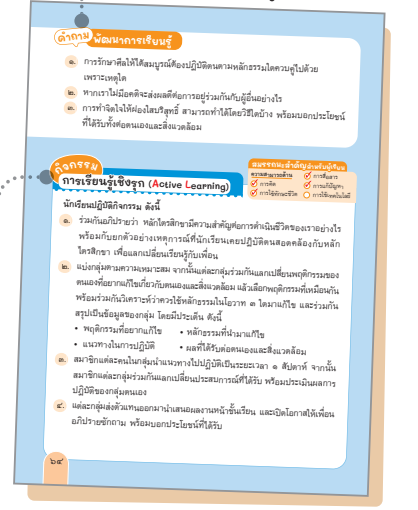
คำถามกระตุ้น
กระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามจากภาพประกอบก่อนเข้าสู่บทเรียน

คำถามพัฒนาการเรียนรู้
ให้ผู้เรียนฝึกคิดเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะประจำหน่วยการเรียนรู้

ภาพประกอบเนื้อหา
เป็นภาพประกอบ ๔ สี แทรกอยู่ตลอดเล่ม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ

คำศัพท์น่ารู้
เป็นตารางรวบรวมคำศัพท์สำคัญในเล่ม พร้อมทั้งบอกคำอ่านและความหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
๑. จักรพรรดิ	จ้าว-มด-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๒. ศาสนา	สช-ฉา	• ศาสนาเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์
๓. ศาสนิกชน	สช-ฉา-ฉิน	• ศาสนิกชนคือผู้ที่มีศรัทธาในศาสนา
๔. จักร	จก-จุ	• จักรคือวงกลม
๕. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๖. จักรพรรดินี	จก-จุ-ป๋-จวน-ฉี	• จักรพรรดินีคือสมเด็จพระราชินี
๗. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๘. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๙. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๐. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๑. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๒. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๓. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๔. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๕. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๖. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๗. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๘. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๑๙. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว
๒๐. จักรพรรดิ	จก-จุ-ป๋-จวน	• จักรพรรดิคือกษัตริย์สูงสุด มีอำนาจเหนือหัว

กิจกรรมการเรียนรู้ (Active Learning)
เป็นกิจกรรมฝึกฝนทักษะผ่านการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งบรรลุสมรรถนะสำคัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

พระพุทธศาสนา

บทที่ ๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

บทที่ ๒ พุทธประวัติ

๑

๒

๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

หลักธรรมคำสอนโลก

บทที่ ๑ พระรัตนตรัย

บทที่ ๒ หลักธรรมนำชาวพุทธ

บทที่ ๓ พุทธศาสนสุภาษิต

๒๗

๒๘

๓๘

๖๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

พุทธสาวกและชาดก

บทที่ ๑ พุทธสาวก

บทที่ ๒ ชาดก

๖๙

๗๐

๗๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ชาวพุทธที่ดี ชีวิตมีสุข

บทที่ ๑ หน้าที่ชาวพุทธ

บทที่ ๒ ชาวพุทธตัวอย่าง

บทที่ ๓ มรรยาทชาวพุทธ

๘๗

๘๘

๑๐๐

๑๑๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

จิตสงบ พบความสุข

บทที่ ๑ การบริหารจิตและเจริญปัญญา

บทที่ ๒ สมาธิเบื้องต้น

๑๑๘

๑๑๙

๑๒๖

คำศัพท์น่ารู้

๑๓๙

บรรณานุกรม

๑๔๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

พระพุทธศาสนา

การนับถือ
พระพุทธศาสนามีความ
สำคัญต่อนักเรียน
อย่างไร

เป้าหมายการเรียนรู้

เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถต่อไปนี้

๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และหลักในการพัฒนาชาติไทย (มฐ. ส ๑.๑ ป.๕/๑)
๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (มฐ. ส ๑.๑ ป.๕/๒)
๓. อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ (มฐ. ส ๑.๑ ป.๕/๔)

ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

การตักบาตร
มีประโยชน์ต่อชาวพุทธ
อย่างไร

แนวคิดสำคัญ

พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การดำเนินชีวิตในสังคมไทยมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนา ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติไทย

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และได้นำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้สงบร่มเย็นและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๑ มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา

ประเทศไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนไทยจึงผูกพันกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาได้ซึมซับเข้าไปในจิตใจของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ มรดกด้านรูปธรรม

มรดกทางด้านรูปธรรมที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศาสนสถานที่ควรเคารพบูชา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และศาสนวัตถุต่าง ๆ เช่น รอยพระพุทธบาท พระพุทธรูป พระไตรปิฎก

พระพุทธศาสนาได้เป็นรากฐานของศิลปะไทยทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณคดีต่าง ๆ

▲ วัดร่องขุ่น จังหวัดเชียงราย มีความโดดเด่นด้วยเอกลักษณ์ทางศิลปะไทยด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมที่เป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา

๑.๒ มรดกด้านจิตใจ

การที่คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา ทำให้วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม และหล่อหลอมจิตใจของคนไทยให้บริสุทธิ์ มุ่งมั่นทำความดี ก่อให้เกิดเป็นมรดกด้านจิตใจสืบต่อกันมา เช่น หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความกตัญญูกตเวที มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความอ่อนน้อม มีความศรัทธาในคุณพระรัตนตรัย

▲ พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ เห็นได้จากในวันสงกรานต์ชาวพุทธจะมีการสงน้ำพระพุทธรูป และรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ เพื่อความเป็นสิริมงคล

๒ พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาชาติไทย

พระพุทธศาสนาได้สอนหลักธรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาดตนเองอย่างเป็นขั้นตอน เมื่อบุคคลในชาตินำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมตนเองแล้ว ย่อมนำไปสู่การพัฒนาชาติดังนี้

หลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชาติไทย

๒.๑ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชาติด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

๑) การพัฒนาดนเพื่อสร้างกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี หลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาชาติด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ในระดับขั้นนี้เราจะเรียน ๓ หลักธรรม ได้แก่ ภาวนา ๔ ไตรสิกขา และอริยสัจ ๔ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ภาวนา ๔

ภาวนา ๔ หมายถึง การเจริญ การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น การฝึกอบรมตน การพัฒนาดน หลักธรรมภาวนาทางพระพุทธศาสนา มี ๔ ประการ ดังนี้

๑ **กายภาวนา** คือ การฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกว่ข้องกับสิ่งทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่มีคุณประโยชน์ และการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มีตัวอย่าง ดังนี้

๑. การพัฒนากายให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ

การพัฒนากายให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คือ การตระหนักถึงคุณประโยชน์และความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสม เช่น ไม่รังแกสัตว์ดูแลรักษาธรรมชาติ

๒. การพัฒนากายให้มีความสัมพันธ์กับสาธารณสมบัติ

สาธารณสมบัติ คือ ทรัพย์สินส่วนรวมของทุกคนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ถนน สวนสาธารณะ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต เราจึงควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมในทางที่เป็นประโยชน์ เช่น ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัวช่วยกันรักษาความสะอาด

๓. การพัฒนากายให้มีความสัมพันธ์กับศิลปวัตถุ

ศิลปวัตถุทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นมรดกอันทรงคุณค่า ซึ่งควรเคารพบูชา เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทย อีกทั้งแสดงถึงเกียรติคุณของชาติ เราจึงควรปฏิบัติตนต่อศิลปวัตถุต่างๆ ในทางที่เป็นประโยชน์ เช่น ไม่ทำลายให้เสียหาย ช่วยกันบำรุงรักษา

๒ **ศีลภาวนา** คือ การฝึกอบรมตนเองให้เป็นผู้ที่มีศีลไม่บกพร่อง เพื่อพัฒนาความประพฤติให้อยู่ในระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถทำได้ด้วยการรักษาศีล ๕ อยู่เสมอ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของโรงเรียน

๓ **จิตตภาวนา** คือ การฝึกอบรมจิตของตนเองให้เข้มแข็ง มั่นคง และเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม สามารถทำได้โดยการสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิ แล้วนำไปใช้ในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเมตตา

๔ **ปัญญาภาวนา** คือ การฝึกอบรมปัญญาของตนเอง เพื่อให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถทำได้ด้วยการฟังธรรม การศึกษาหาความรู้ แล้วนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์

ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมภาวนา ๔ ย่อมเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองให้ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเมื่อบุคคลในชาติมีคุณลักษณะตามหลักธรรมภาวนา ๔ บุคคลเหล่านั้นย่อมสามารถพัฒนาชาติให้เจริญได้

ไตรสิกขา

ไตรสิกขา หมายถึง หลักการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จและมีความสุข ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ดังนี้

- ๑ **อริสัลสิกขา** คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมพัฒนาศีลของตนเองทางกายและวาจา เพื่อให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม
- ๒ **อริจิตตสิกขา** คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิต เพื่อให้มีสมาธิ เกิดคุณธรรมในจิตใจตนเอง
- ๓ **อริปัญญาสิกขา** คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง

นักเรียนสามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเอง ดังนี้

ศีล	สมาธิ	ปัญญา
การทำงานอย่างมีระบบระเบียบ สม่ำเสมอ ตรงเวลา	การทำงานอย่างตั้งใจ และมีจิตใจจดจ่ออยู่กับงาน	การทำงานอย่าง พินิจพิเคราะห์ แก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นอย่างสมเหตุสมผล

ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาจะสามารถพัฒนาตนเองทางกายและวาจาโดยใช้ศีล และพัฒนาตนเองทางใจโดยใช้สมาธิจนเกิดปัญญาในการใช้ชีวิต ซึ่งผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวย่อมสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีและนำความเจริญมาสู่ประเทศได้

อริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ เป็นหลักธรรมที่ใช้แก้ทุกข์และความเดือดร้อนของชีวิต การพัฒนาตนเองตามหลักอริยสัจ ๔ คือ การฝึกให้มนุษย์แก้ปัญหาอย่างมีระบบ ตามหลักอริยสัจ ๔ ดังนี้

ทุกข์	สมุทัย	นิโรธ	มรรค
คือ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ	คือ การศึกษาหาสาเหตุของทุกข์	คือ ความดับทุกข์	คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงการดับทุกข์

การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ เช่น

- ลำคลองในชุมชนมีขยะและสิ่งกีดขวาง (ทุกข์)
- คนในชุมชนทิ้งขยะลงลำคลอง (สมุทัย)
- รณรงค์ให้คนในชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาดในลำคลอง (มรรค)
- ลำคลองกลับมาใสสะอาด ไม่มีขยะ และไม่สิ่งกีดขวาง (นิโรธ)

ดังนั้น หากคนในชาติเข้าใจในหลักอริยสัจ ๔ ย่อมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปัญหาทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการที่เหมาะสม อันจะนำความเจริญมาสู่ชาติได้

๒.๒ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชาติด้านจิตใจ

๑) การพัฒนาตนเพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรม เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ว่า สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว ซึ่งหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาจิตใจที่ส่งผลให้คนในชาติมีคุณธรรม จริยธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ได้แก่ หลักโอวาท ๓

โอวาท ๓

หลักโอวาท ๓ เป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยพัฒนาจิตใจของคนในชาติได้ มีดังนี้

- ๑) **การไม่ทำความชั่วทั้งปวง** ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เช่น ไม่นำสัตว์มาทรมานหรือกักขัง ไม่ลักขโมยของ ไม่พูดโกหกหลอกลวง ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น การไม่ทำความชั่วนั้น ปฏิบัติได้ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายหลักธรรม เช่น เบญจศีล อปายมุข ๔
- ๒) **การทำความดีให้ถึงพร้อม** ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เช่น มีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น เคารพในสิทธิของผู้อื่น พูดเสนอแนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีใจปรารถนาดีต่อผู้อื่น
- ๓) **การทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์** โดยการฝึกตนเองให้มีจิตใจผ่องใสคิดในสิ่งที่ดี ปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่คิดในทางไม่ดี ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่นไม่ยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ซึ่งทำได้โดยการฝึกทำสมาธิเพื่อให้มีจิตใจที่ผ่องใสบริสุทธิ์ ทำให้จิตมีสติ สมาธิ เกิดปัญญา รู้จักแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง

▲ การทำความดีโดยการรวมกลุ่มดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมจะทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่

ดังนั้น หากคนในชาติปฏิบัติตามหลักโอวาท ๓ ไม่กระทำในสิ่งที่ไม่ดีที่เป็นภัยต่อประเทศ แล้วมุ่งมั่นทำความดี ร่วมมือกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มีจิตใจคิดดีต่อกัน จะส่งผลให้ประเทศพัฒนา ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

คำถาม พัฒนาการเรียนรู้

๑. เพราะเหตุใดวัฒนธรรมไทยหลายอย่างมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
๒. คนไทยมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมใดบ้างที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนา
๓. วิถีชีวิตของคนไทยใดบ้างที่แสดงถึงความผูกพันของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย
๔. ประเทศไทยประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม มีฝุ่นและควันพิษในหลายพื้นที่ นักเรียนคิดว่าจะนำหลักธรรมใดมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา
๕. หากทุกคนนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจะส่งผลดีต่อประเทศชาติอย่างไร

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑

แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความเหมาะสม จากนั้นยกตัวอย่างมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา กลุ่มละ ๑ ตัวอย่าง แล้วร่วมกันวิเคราะห์ความสำคัญของวัฒนธรรมนั้นต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมและในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม พร้อมสรุปในรูปแบบแผนผังความคิดหรือรูปแบบที่กลุ่มสนใจแล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

กิจกรรมที่ ๒

๑. นักเรียนกลุ่มเดิม สืบค้นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนหรือคนในสังคม พร้อมร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในประเด็น ดังนี้
 - สถานการณ์ของปัญหา
 - ผลกระทบ
 - เสนอแนวทางการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา来解决ปัญหาและพัฒนา
 - ผลที่คาดว่าจะได้รับ
 จากนั้นให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปผลการวิเคราะห์ แล้วนำมาเล่าในชั้นเรียน
๒. ร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม พร้อมบอกถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชาติได้อย่างไร

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ การสื่อสาร	✓ การแก้ปัญหา
✓ การคิด	○ การใช้เทคโนโลยี
✓ การใช้ทักษะชีวิต	

บทที่ ๒

พุทธประวัติ

เราสามารถนำแบบอย่างความดีของพระพุทธเจ้ามาใช้อย่างไร

แนวคิดสำคัญ

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบหนทางแห่งความดับทุกข์ พระองค์มีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ มีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์โลก การศึกษาพุทธประวัติทำให้ได้รู้เรื่องราวของพระองค์ และได้เรียนรู้คุณธรรมและแนวทางการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต อีกทั้งมีพระไตรปิฎกที่เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาไว้เป็นหมวดหมู่ สำหรับใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน แบ่งเป็น ๓ หมวด คือ พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม

๑ พุทธประวัติ

พุทธประวัติ เป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา ซึ่งการศึกษาเรื่องราวพุทธประวัติ เราสามารถนำแบบอย่างความดีมาใช้ในการดำเนินชีวิต

๑.๑ สรุปพุทธประวัติ

เมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีป ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรที่ชนหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ด้วยกัน ในบรรดาอาณาจักรเหล่านั้น มีอาณาจักรหนึ่งเป็นดินแดนของชนชาติอริยกะ มีวงศ์ศากยะครองกรุงกบิลพัสดุ์ พระราชาที่ปกครองชนชาตินี้ คือ พระเจ้าสุทโธทนะ

▲ พระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายาทรงปกครองกรุงกบิลพัสดุ์

ประสูติ

พระเจ้าสุทโธทนะมีพระอัศรมเหสี คือ พระนางสิริมหามายา ซึ่งในกาลต่อมาพระนางทรงพระครรภ์ และเมื่อใกล้มีพระประสูติกาล พระนางจึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระสวามี เพื่อที่จะเสด็จกลับกรุงเทวทหะ ซึ่งเป็นธรรมเนียมของสตรีในสมัยนั้น ที่จะต้องกลับไปคลอดบุตรที่บ้านเกิดของตน

เมื่อพระนางสิริมหามายาเสด็จถึงลุมพินีวัน ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ พระนางก็ได้สำราญพระอิริยาบถในสวนนี้ ต่อมาทรงรู้สึกประชวรพระครรภ์ และได้ประสูติพระราชโอรส ได้ต้นสาละ ณ ลุมพินีวัน พระนางทรงงดการเสด็จพระราชดำเนินไปกรุงเทวทหะ และได้เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงกบิลพัสดุ์ พระเจ้าสุทโธทนะดีพระราชหฤทัยยิ่งนัก

▲ พระนางสิริมหามายาประสูติพระราชโอรสได้ต้นสาละ ณ ลุมพินีวัน ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี

ทิวเขานอกกรุงกบิลพัสดุ์ มีดาบสคนหนึ่ง ชื่อ **อสีตะ** เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมือง เมื่อทราบข่าวการประสูติจึงขอเข้าเฝ้าฯ ครั้นเห็นพระราชกุมารมีลักษณะของมหาบุรุษจึงทำนายว่า “พระราชกุมารถ้าทรงอยู่ครองราชสมบัติจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ และถ้าทรงผนวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก”

เมื่อพระราชโอรสประสูติได้ ๕ วัน พระเจ้าสุทโธทนะได้เชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คน ให้มาร่วมกันทำพิธีชานพระนามพระราชโอรส โดยชานพระนามว่า “**สิทธัตถะ**” แปลว่า ผู้มีความสำเร็จสมดังประสงค์ในทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนตั้งใจจะทำ และพราหมณ์เหล่านั้นทำนายเช่นเดียวกับอสีตดาบส มีเพียง **โกณฑัญญะ**ผู้เดียวที่ได้ยืนยันหนักแน่นว่า “เจ้าชายสิทธัตถะจะต้องเสด็จออกทรงผนวช และได้ตรัสรู้เป็นศาสดาเอกของโลก”

▲ พราหมณ์ ๑๐๘ คน ร่วมกันชานพระนามพระราชกุมารว่า “สิทธัตถะ”

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะมีพระชนมายุได้เพียง ๗ วัน พระนางสิริมหามายาซึ่งเป็นพระมารดาภิเษกสวรรคต พระเจ้าสุทโธทนะจึงทรงให้พระมาตุจฉาของเจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งมีพระนามว่า **พระนางมหาปชาบดีโคตมี** เป็นผู้ถวายการเลี้ยงดูพระราชโอรส

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะทรงเจริญวัย พระเจ้าสุทโธทนะทรงให้ศึกษาวิชาในสำนักครุวิศวามิตร ซึ่งเจ้าชายสิทธัตถะทรงพระปรีชาสามารถในการศึกษาศิลปวิทยาเป็นอย่างดี จนหมดสิ้นความรู้ของอาจารย์

พระเจ้าสุทโธทนะ มีพระราชประสงค์ให้พระราชโอรสทรงเป็นพระจักรพรรดิมากกว่าทรงผนวช จึงทรงสร้างปราสาท

▲ เจ้าชายสิทธัตถะทรงศึกษาศิลปวิทยาในสำนักครุวิศวามิตรได้อย่างรวดเร็ว

ให้ ๓ องค์ สำหรับประทับในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเจริญพระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา ก็โปรดให้อภิเษกสมรสกับพระนางยโสธรา (พิมพา) และประทับอยู่ในปราสาททั้ง ๓ องค์ ตามฤดูกาล เมื่อมีพระชนมายุ ๒๙ พรรษา พระองค์มีพระโอรสกับพระนางยโสธรา พระองค์หนึ่ง พระนามว่า “**ราहुล**” แปลว่า บ่วง ตามที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงอุทานขึ้นในเวลาที่พระโอรสประสูติว่า “**บ่วงเกิดขึ้นแล้ว**”

การทรงผนวช

ครั้งหนึ่ง เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะได้มีโอกาสเสด็จประพาสภายนอกกำแพงพระราชวัง พระองค์ทอดพระเนตรคนแก่ คนเจ็บ และคนตาย จึงรู้สึกสลดพระทัย ทำให้พระองค์คิดหาหนทางที่จะให้พ้นจากสภาพนั้น ต่อมาพระองค์ได้ทอดพระเนตรสมณะ ซึ่งเป็นนักบวชผู้มีกิริยาอาการสงบน่าเลื่อมใส ทำให้สนพระทัยในการเป็นนักบวช

▲ เจ้าชายสิทธัตถะทอดพระเนตรเทวทูต ๔ ซึ่งเป็นมูลเหตุของการเสด็จออกทรงผนวช

ในคืนของวันที่พระโอรสประสูตินั้น เจ้าชายสิทธัตถะทรงครุ่นคิดหาทางพ้นทุกข์อันเกิดจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ในที่สุดพระองค์ตัดสินใจเสด็จออกทรงผนวช โดยพระองค์ทรงม้ากัณฐกะเสด็จออกนอกพระราชวังโดยมีนายฉันทะเป็นผู้ตามเสด็จ เมื่อถึงริมฝั่งแม่น้ำอโนมา พระองค์ตัดพระเมาลีและทรงผนวช ในตอนนั้นพระองค์มีพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา

การศึกษาก่อนตรัสรู้

หลังจากที่ทรงผนวชแล้ว พระสิทธัตถะได้เข้าศึกษาในสำนักของอาฬารดาบสและอุททกดาบส ซึ่งเป็นสำนักที่มีชื่อเสียงมาก แต่พระองค์ก็ไม่ทรงพบหนทางที่จะพ้นทุกข์ จึงตั้งพระทัยค้นหาหนทางพ้นทุกข์ตามกำลังสติปัญญา และความเพียรของพระองค์เอง จึงเสด็จไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม และทรงเริ่มบำเพ็ญทุกรกิริยา โดยมีปัญจวัคคีย์ ได้แก่ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ คอยเฝ้าปรนนิบัติ

พระสิทธัตถะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาตามลำดับ ดังนี้

วาระที่ ๑

ทรงงดพระทนต์
ด้วยพระทนต์ ทรงงด
พระतालด้วยพระชีวหา
ไว้แน่น จนพระเสโท
ไหลออกทางพระกัจฉะ

วาระที่ ๒

ทรงผ่อนและกลั่น
พระอัสสฬาสะและพระ
ปัสสฬาสะจนเกิดเสียง
ดังอุ้งทางช่องพระกรรณ
ทั้งสอง ทำให้ปวดพระ
เศียร เสียดพระอุทร
ร้อนในพระวรกาย

วาระที่ ๓

ทรงอดพระกระยาหาร
จนพระวรกาย
ผ่ายผอมและพระฉวี
หมอง

แม้ทรงทรมานพระวรกายอย่างนี้แล้ว พระองค์ก็ไม่สามารถพบหนทางดับทุกข์ได้ จึงทรงเลิกทรมานพระวรกายและคิดหาวิธีใหม่ ทำให้เหล่าปัญจวัคคีย์คิดว่าพระองค์ทรงเลิกบำเพ็ญเพียร จึงได้หลีกหนีไปอยู่ที่อิสิปตนมฤคทายวัน

หลังจากทรงเลิกบำเพ็ญ
ทุกรกิริยาแล้ว พระสิทธัตถะ
ได้กลับมาเสวยพระกระยาหาร
ดังเดิม ในเวลาต่อมา นางสุชาดาได้
นำข้าวมธุปายาสมายังต้นโพธิ์นั้น
นางได้แลเห็นพระสิทธัตถะ เข้าใจ
ว่าเป็นรุกขเทวดาจึงได้นำข้าว
มธุปายาสเข้าไปถวายทั้งถาด

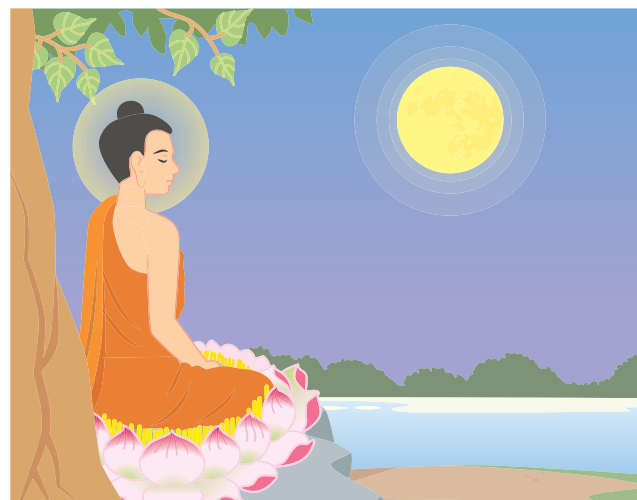

▲ นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระสิทธัตถะ

เมื่อพระสิทธัตถะเสวยข้าว
มธุปายาสแล้ว ได้ทรงพบกับคน
หาบหญ้าชื่อ โสตถิยะ ซึ่งเกิดความเลื่อมใสในพระลักษณะที่สง่างามของ
พระองค์ จึงน้อมถวายหญ้า พระองค์ทรงนำไปปลูกที่ใต้ต้นโพธิ์ จากนั้น
ทรงบำเพ็ญเพียรโดยการนั่งสมาธิจนจิตสงบ

ตรัสรู้

เมื่อเวลาใกล้รุ่งของวันนั้น
พระองค์ทรงเจริญสมาธิภาวนา
จนเกิดปัญญารู้แจ้งในอริยสัจ ๔
ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖
เป็นเวลาที่มีพระชนมายุ ๓๕
พรรษา รวมระยะเวลาที่ทรง
บำเพ็ญเพียรทั้งสิ้น ๖ ปี

▲ พระสิทธัตถะไม่ทรงย่อท้อในการบำเพ็ญเพียร
ทำให้พระองค์ทรงค้นพบอริยสัจ ๔

เมื่อได้ตรัสรู้แล้วพระพุทธเจ้า
ทรงพิจารณาหาบุคคลที่จะฟัง
คำสอนเป็นครั้งแรก ทรงนึกถึง
ดาบสทั้งสองแต่ทรงทราบว่าท่าน
ได้สิ้นชีพไปแล้ว จึงตัดสินใจ
เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ ณ อสิป-
ตมฤคทายวัน โดยได้ทรงแสดง
ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ซึ่งท่าน
โกณฑัญญะได้บรรลุธรรมเป็น
คนแรก จึงได้ทูลขออุปสมบทใน
พระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

▲ หลังจากปัญจวัคคีย์ได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้ว
ได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา

ประกาศพระศาสนา

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์จนได้
สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยสาวกได้เสด็จไป
สั่งสอนประชาชนตามแคว้นต่าง ๆ รวมถึงพระบิดาและพระประยูรญาติด้วย

นักเรียนคิดว่า
การประกาศพระศาสนา
ของพระพุทธเจ้า
มีผลดีอย่างไรบ้างคะ

พระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์

หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะทรงผนวชแล้ว พระเจ้าสุทโธทนะเสียพระราชหฤทัยมาก เพราะมีพระราชประสงค์ที่จะให้พระราชโอรสเป็นพระมหากษัตริย์ครองราชย์สืบต่อจากพระองค์ แต่ก็ได้ทรงพระพิโรธ กลับทรงหว่านไยและติดตามข่าวคราวอยู่เสมอ จนเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และทรงประกาศพระศาสนาในแคว้นมคธ

พระเจ้าสุทโธทนะทรงส่งอำมาตย์ให้ไปทูลเชิญพระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ถึง ๙ ครั้ง แต่ปรากฏว่าอำมาตย์เหล่านั้นเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้วทูลขออุปสมบท โดยมีได้กราบทูลให้เสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์แม้สักคนเดียว จนกระทั่งอำมาตย์คนที่ ๑๐ คือ กาฬุทายี ซึ่งเป็นพระสหายสนิทของเจ้าชายสิทธัตถะ สมัยทรงพระเยาว์ พร้อมด้วยบริวารได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ได้ฟังพระธรรมแล้วขอบวช และเมื่อได้เวลาอันสมควรแล้วจึงได้กราบทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์

▲ พระเจ้าสุทโธทนะทรงรับสั่งให้กาฬุทายีอำมาตย์ไปกราบทูลอัญเชิญพระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงกรุงกบิลพัสดุ์แล้วพระเจ้าสุทโธทนะทรงจัดนิโครธารามให้เป็นที่ประทับ ในวันรุ่งขึ้นพระพุทธเจ้าเสด็จไปบิณฑบาตในกรุงกบิลพัสดุ์ เป็นสาเหตุทำให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงรู้สึกอับอายที่เห็นพระราชโอรสได้บิณฑบาต

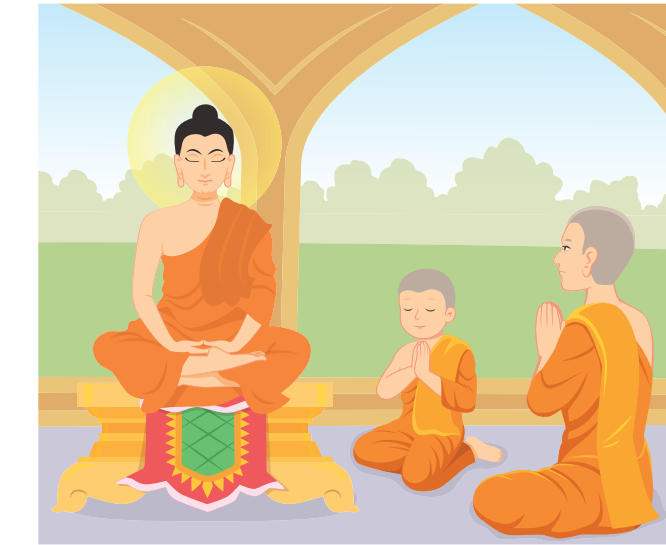

อาหารจากชาวบ้านจึงเสด็จไปห้ามปราม พระพุทธเจ้าได้ทรงอธิบายและแสดงพระธรรมเทศนาโปรดพระบิดาจนบรรลุเป็นพระโสดาบัน หลังจากนั้นได้เสด็จเข้ามาในพระราชวังและทรงแสดงธรรมโปรดพระประยูรญาติจนได้ดวงตาเห็นธรรม

▲ พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพระประยูรญาติในกรุงกบิลพัสดุ์

ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงอุปสมบทให้เจ้าชายนั้นทะ ซึ่งเป็น
พระอนุชาต่างพระมารดา วันหนึ่งพระนางพิมพานำพระกุมารราहुล
เสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้า และ
ให้พระกุมารทูลขอราชสมบัติ
พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาแล้ว
เห็นว่าราชสมบัติเป็นสิ่งที่ไม่
จีรังยั่งยืน อริยทรัพย์ (ทรัพย์
อันประเสริฐ) ต่างหากเป็นสิ่งที่
ยั่งยืนที่ควรมอบให้พระกุมารราहुล
จึงทรงให้พระสารีบุตรบรรพชา
ให้พระราहुลเป็นสามเณร

▲ พระสารีบุตรและสามเณรราहुลเฝ้าพระพุทธเจ้า
หลังจากที่พระสารีบุตรบรรพชาให้พระราहुล

พระเจ้าสุทโธทนะทรงทราบ

ข่าวและเสียพระราชหฤทัยมากที่หมดรัชทายาท จึงทรงขอให้
พระพุทธเจ้าบวชให้แก่คนที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองแล้วเท่านั้น
พระพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาต และได้ตั้งเป็นข้อกำหนดในพระวินัยบัญญัติ
เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะบวช

เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะทรงพระชราภาพและทรงพระประชวร
พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปโปรดอีกครั้ง โดยทรงแสดงธรรมให้ฟังจน
พระเจ้าสุทโธทนะบรรลुเป็นพระอรหันต์และนิพพาน

หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเวลา
นานถึง ๔๕ ปี พระองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน ขณะที่ม
พระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา ณ สาละวันมคธ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ
เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนเริ่มพุทธศักราช ๑ ปี

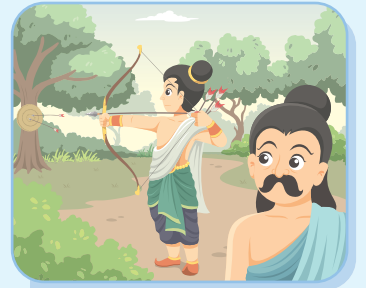
สรุปพุทธประวัติ (ประสูติ-ประกาศธรรม)

ประสูติ

ขนานพระนาม

ศึกษากับครุวิศวามิตร

พบเทวทูตทั้ง ๔

อภิเสกสมรส

ทรงผนวช

บำเพ็ญทุกรกิริยา

ตรัสรู้

ประกาศธรรม

๒ พุทธจริยา

พระพุทธเจ้าทรงมีความบริสุทธิ์ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทรงมีพระกรุณาคุณต่อมวลมนุษย์ ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์ เสด็จออกไปสั่งสอนหลักธรรมอันเป็นแนวทางพ้นทุกข์แก่ชาวโลก โดยที่ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก

▲ พระพุทธเจ้าโปรดคูลิมาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในพุทธกิจของพระองค์

ตลอดเวลา ๔๕ ปี ที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ได้ทรงบำเพ็ญพุทธจริยา ๓ ดังนี้

๑. โลกัตถจริยา

การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลก

บิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์ ▶

๒. ญาติัตถจริยา

การบำเพ็ญประโยชน์แก่พระประยูรญาติ

แสดงธรรมโปรดพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ ▶

๓. พุทธัตถจริยา

การบำเพ็ญประโยชน์โดยฐานะเป็นพระพุทธเจ้า หมายถึง การทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้า

ทรงบัญญัติพระวินัยสงฆ์ ▶

๓ พระไตรปิฎก

ทุกศาสนามีคัมภีร์หรือตำราทางศาสนาเป็นหลักในการสั่งสอน คัมภีร์ของพระพุทธศาสนา เรียกว่า **พระไตรปิฎก**

ไตร แปลว่า สาม

ปิฎก แปลได้ ๒ อย่าง คือ

- แปลว่า คัมภีร์หรือตำรา
- แปลว่า กระจาดหรือตะกร้า

▲ พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธศาสนาสำหรับให้พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้

พระไตรปิฎก เป็นที่รวบรวมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่จัดไว้เป็นหมวดหมู่ ไม่ให้กระจัดกระจาย ดังนั้น พระไตรปิฎกมี ๓ หมวด ดังนี้

๑ **พระวินัยหรือพระวินัยปิฎก** เป็นหมวดที่ว่าด้วยระเบียบวินัย และธรรมเนียมของภิกษุและภิกษุณี รวมไปถึงข้อประพฤติกฎปฏิบัติ และวิธีการในการบริหารคณะสงฆ์

๒ **พระสูตรหรือพระสูตรตันตปิฎก** เป็นหมวดที่ว่าด้วยพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีเรื่องราวอื่นๆ ประกอบ เช่น บุคคล สถานที่ โอกาสที่เป็นเหตุให้แสดงพระธรรมนั้นๆ

๓ **พระอภิธรรมหรือพระอภิธรรมปิฎก** เป็นหมวดที่ว่าด้วยคำอธิบายหลักธรรมล้วนๆ ไม่มีการกล่าวอ้างภูมิประเทศ สถานที่ หรือบุคคลประกอบ

พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยนิยมจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม เพื่อสื่อความหมายถึง ๔๕ พรรษา แห่งพุทธกิจ

พระไตรปิฎกเป็นหลักฐานที่บันทึกคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าหากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถหาคำตอบที่ถูกต้องได้จากพระไตรปิฎก ฉะนั้นพระไตรปิฎกจึงมีความสำคัญในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา มาจนทุกวันนี้

คำถาม พัฒนาการเรียนรู้

๑. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงแสดงธรรมโปรดเหล่าปัญจวัคคีย์เป็นกลุ่มแรก
๒. การที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ แสดงถึงคุณธรรมใด
๓. พุทธกิจของพระพุทธเจ้าในแต่ละช่วงเวลา มีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร
๔. นักเรียนสามารถนำแบบอย่างความดีของพระพุทธเจ้าตอนเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร
๕. พระไตรปิฎกมีคุณค่าต่อชาวพุทธอย่างไร

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑

๑. เขียนสรุปแบบอย่างความดีที่ได้จากการศึกษาพุทธประวัติ ตอนพระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ พร้อมบอกว่านักเรียนสามารถนำแบบอย่างความดีไปปรับใช้ได้อย่างไรบ้าง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน
๒. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วร่วมกันเขียนสรุปพุทธกิจของพระพุทธเจ้า ๑ ข้อ พร้อมวาดภาพประกอบ และระบายสีให้สวยงาม
๓. ร่วมกันอภิปรายว่า พุทธกิจของพระพุทธเจ้าในข้อนั้นทำให้เกิดประโยชน์อย่างไร สรุปผลการอภิปราย เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน
๔. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่มตน โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ในพุทธประวัติ แล้วร่วมกันสรุปพุทธกิจของพระพุทธเจ้าที่มีประโยชน์ต่อชาวพุทธ

กิจกรรมที่ ๒

๑. จับคู่กับเพื่อน แล้วร่วมกันสืบค้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก พร้อมสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับในรูปแบบแผนผังความคิด
๒. นำผลงานมาจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน พร้อมร่วมกันอภิปรายว่า พระไตรปิฎกมีความสำคัญอย่างไรต่อการศึกษาพระพุทธศาสนา

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

ความสามารถด้าน	☒ การสื่อสาร
☒ การคิด	☒ การแก้ปัญหา
☒ การใช้ทักษะชีวิต	☐ การใช้เทคโนโลยี